

19. *Ordinăciune pentru asistența unui organ politic la visitațiunile protopopilor.*

Nr. 556.

Întru asemănarea altui milostiv dicret guvernialicesc din 22 Martiu a. c. Nr. 1891 eșit să porancesce Frății tale, ca spre viitoarea vreme, când vei avea lipsă de a visităluî protopopiatul mai întâiu să te arăți la cuviinciosul tist al jurisdicțiîi locului spre a căpăta dela dēnsul trebuincioasa asistență, prin rēnduirea unui comisariuș lângă Frăția ta întru această visitațiă. Din Consistoriumul neunit. Sibii, 28 Aprile, 1809.

VI.

Date și acte de sub episcopul Vasiliu Moga.

Anii 1811—1845.

1. *Prima pastorală, tipărită și publicată de episcopul Vasiliu Moga, cu datul 10 August, 1811.*

Cinstiților protopopi și preoți, fraților în Christos și fii! dar vouē și pace dela Dumneḃeu Tatăl și dela Domnul nostru Iisus Christos!

Fiind-că toate deregătoriile întru această lume spre acel sfērșit sunt dela Dumneḃeu rēnduite, ca slava aceluiași Dumneḃeu și fericirea deobsce cât mai tare să se sporească, care cuget cea deapururea de pronia Dumneḃeească povățuită prea osfințită mărire împērătească, precum totdeauna și atuncea l-au avut, când mai mult ca părintesce s'au milostivit din osebită milă împērătească a mângăia clerul și neamul nostru cu păstor sufletesc din sînul seu. Așa strînsă datoriă mi-am ținut ca cu întrarea în slujba Archierii, să ve fac după datul răgaz, cunoscute a oare-cării datorii, și spre ale păđi să ve deștept.

1. Slava lui Dumnezeu, și fericirea deobsce, mai întâiu prin aceea se poate mai bine spori, de va fi partea preotească bine procopsită întru învățatură și năravuri bune; așa puind toată părtinirea deoparte se nu îndrăsnii pe nime altul a-mi recomendului spre preoția, fără pe cel dintre toți, și cu învățatura, și năravurile bune mai ales. Că sciți ȕisa lui Pavel către Timoteiu: Fiule pe nimenea numai decât mânil se nu-ți pui. I Carte 5, 22.

2. Ca se fie candidații învățați, și bine năraviți, altmintrile nu se pot nădăjdui, ca prin scoli: strînsă datoriă dară ve este, ca se întăriți scoalele în tot chipul, și cu toată silința, și necurmat se stați de părinți se-și dea pruncii la învățatură, altmintrilea năiemit este, și slugă rea, vicleană, și vrednică de a i-se lua talantul, tot preotul, care nu va silii spre întemeierea scoalelor.

3. Mulți se țin, că plinesc toată legea și proccii, cu aceea, că botează, și îngroapă, și cunună. Dară ȕicînd Sfîntul Pavel, mulțămesc lui Dumnezeu, că n'am botezat pe nimenea, nu m'au trimis pe mine Domnul se botez, ci se propoveduesc evangelia: puteți înțelegere, că datoria cea mai mare a preotului este, ca se scie propovedui. Că vai ție preote de nu vei vesti. I. Cor. 9, 16.

4. Ca se sciți propovedui norodului, trebuie întâiu se învățați voi înși-ve, și se ispitiți scripturile, eară dacă în veacul vostru sfînta scriptură cu gândul acela nu veți cetii, ca se sciți învăța apoi norodul, și simbria dela parochienii vostri tot veți lua, cu samă bună veți căde în osânda, care o scrie Isaia. Cap 34: O păstorii lui Israil, eată laptele turmii mâncați, și cu lâna ve îmbrăcați, și ce e gras junghheați, și voi oile mele nu le pasceți: Eată dară eu asupra păstorilor acelora, și voi cere oile mele din mânil lor, și nu vor mai adauge ei a pasce oile mele.

5. Mulți s'au obicinuit de propoveduesc parochienilor sei, și ce nu e scris în cărțile sobornicesci, eară frățiile voastre părerii și obiceiurile cele bētrâne fără temeiu lāsându-le, numai cu ce ve puteți da sama din sfintele scripturi sē propoveduiți, nu adăogați nici o Iotă, sau o Cirtă, că aceea nu vrea Christos, la Mateiu în 15. Cap stih 6, 9. Unde ȕice : a-ți stricat porunca lui Dumneȕeu pentru obiceiul vostru, în har me cinstiți, învȕtând învȕtături porunci omenesci.

6. Cele ce propoveduiți parochienilor din sfintele scripturi, înși-ve voi sē le faceți întâiu, sē nu fiți, ca acele, de care ȕice Christos la evangeliă. Pe scaunul lui Moisi au șeȕut Fariseii și Cărturarii; toate cāte vor ȕice vouē sē faceți, faceți : Eară după faptele lor sē nu faceți, că ei ȕic și nu fac. Numai de ocară se face preotul și toți-l judecă, dacă învațā pe alții, și el nu face, dacă spune de curățeniă, și el e necurat, dacă spune de tresvire, și el pe la mesele creștinilor sē silesce sē inghițā mai larg decāt toți ceilalți mireni, și beat își aratā toate neputințele. Dacă spune sē nu ție oamenii pismă și mānie unul pe altul, și el își aratā mānia și în biserică de vȕd toți, și ȕice și cel mai prost, că popa nu-i slobod sē slujeascā sfânta liturgie, fiind el mānios; o fraților! cum pot fi acei preoți lumina lumii și sarea pāmēntului.

7. Nu ve fāliți, nu fiți māreți îndeșert, și de iubiți mārirea, de ce ve bāgați în ceata celuia, ce învațā de smereniă, carele este dulcele învȕtătoriu nostru Christos, ce grāiesce : „Învȕțați dela mine, că sunt blānd și smerit cu inima“, rāsipesce acela pe cei māndri cu cugetul lor, Domnul māndrilor le stā în potrivă. Nu ve fāliți, căci sunteți preoți, ci tocma pentru aceia ve smeriți.

8. Feriți-ve de beția, că beția este legionul cel de draci, de care se pomenesce la S. Ev., fiind-că în beția toate păcatele se află, care atâția draci sunt. Aceia încă sciți, precumcă

9. Ce este a lui Dumnezeu, dați lui Dumnezeu, și ce iaste a împăratului să dați împăratului, așa după Dumnezeu datoria cea mai de frunte aveți, ca întâiu voi să fiți credincioși, supuși preaosfințite măriri împărătesci, după aceea pe norodul, întru cele sufletesci vouă încredințat, încă întâiu întru aceea cu neadormită silință să-l povățuiți, ca să fie asemenea credincioși, ascultători și plecați, întru toate împăratului vostru, tuturor stăpâniilor de cătră densusul aședate, și cu aceasta nu numai veți plini voia lui Dumnezeu, ce arată, că împăratul vostru este de Dumnezeu pus, dîcînd: prin mine împărătesc împărății și puitorii de lege fac dreptate, pilde 8, 15. Ci ve veți arăta și cunoscători și mulțamitori (precum în veci trebuie să fiți) pentru nemărginita și mai mult ca părinteasca milă, ce au arătat spre noi într'aceea, că ne-au mîngăiat după cererea noastră. O! faceți neîncetate și ferbinți rugăciuni pentru întărirea scriptrului a prea bunului împărat, cu fericire aici spre veacuri multe, ear ca în cele vecinice cunună nevestejită să i-se dăruiască. Siliți prin bună purtarea voastră a ve face vrednici de mila, ce vi s'au arătat. Mai pe urmă deosebit ve rog, ca să nu fiți numai dascăli parochienilor vostri, ci să le fiți și părinți, să fiți cătră dênșii cu durere, ca părinții, căci altmintrilea, ce le vor folosi lor de ce mii de dascăli, de aceia, pe cari nu-i doare de ei, ci numai să le ia, ce au, de a-ți avea de ce mii de dascăli în Christos, ear nu mulți părinți, dîce sfântul Pavel, tot nimic nu se isprăvesce.

Cu toate acestea, cine din dragoste cătră Dumnezeu și deaproapele nu va plini acestea aicea scrisă

și celelalte datorii preoțesci, care pentru scurtarea acum nu s'au pomenit, lui sê-și bage vină, când pentru acelea potrivită neplăcere i va sosi, într'aceea părintească blagoslovenia din toată dragostea inimii dându-ve, rămân. Sibii, în 10 August 1811.

De tot binele voitor

Vasilie Moga m. p.,

episcop de legea grecească al neuniților din Ardeal.

2. *Ordinăciune episcopescă, prin care se dispune, ca numai acei candidați de preoție sê se admită, cari știu limba germană și alte limbi.*

Nr. 281.

Ți se poruncese dela acest scaun episcopesc, precum în vacantele parohii sê nu faci candidație cu dieci despre partea preoții, fără numai întâiu că scie și limba nemțească și alte limbi, ca făcându-se preot, sê poată fi notareșul satului. Sibii, 14 Iunie 1813. Al frății tale de bine voitor episcop, *Vasilie Moga*.

3. *Ordinăciune episcopescă pentru de a se face rugăciune de mulțămită pentru încetarea ciumii.*

Nr. 422.

Prin circularul sub 8 Maiu a. c. Nr. 394 de aicea eșit, s'a fost poruncit Frății tale în numele c. g. ca pe a doua ȃi de Rusalii sê se dea mulțămită lui Dumnezeu de obsce în toate bisericile pentru-că a încetat ciuma în părțile Brașovului, lângă care acuma după indreptarea milostivei scrisori a Escelenții Sale, a guvernatorului grof George Bánfi, din 4 Maiu a. c. eșită, vei avea Frăția ta datoriază adăoga cătră subordinații preoți:

a) Duminecă în ȃiua de Rusalii cu prilejul spunerii cazaniei, sê spue parochienilor sei, precumcă Luni, a doua ȃi de Rusalii, sê va face evlavnică

slujbă de mulțămită lui Dumnezeu pentru încetata ciumă la Brașov, spre care toți împreună cu rugăciune ferbinte se se gătescă;

b) A doua ȃi de Rusalii, care e numită spre facerea acei mulțămiri se se facă cu prilejul cazanii cătră norod tălc simțitor despre bunătatea lui Dumnezeu și cu aceea cale se se spue, precum adevărat în țara noastră cu ajutoriul lui Dumnezeu a încetat; dar în țara Românească și la Moldova încă tot este primejdiă și pentru aceea paza încă tot este de lipsă și mai încolo; și încât este despre păzirea la graniță și neamestecarea cu oameni necunoscuți și spre fereirea de haine de lână și de bumbac și de pânză, cari sunt fără adevăriniță despre făcutul lăzăret și n'ar avea pașuș cu atâta mai tare cu cât aceasta slujesce spre paza vieții fiesce-căruia și este voia lui Dumnezeu și porunca lui ca fie-cine s'asculte rânduile, ce se dau de cătră mai marii sei.

c) Fiind-că și alte pedepse sunt asupra țerii aceștia, precum e foametea și omorurile răsmiriții celei de acum mulți ani apăsătoare, așa cu toți dimpreună întorcându-ne cătră Dumnezeu, cu pocăință, cu inimă înfrântă și smerită se se facă într'aceea ȃi, cu tot norodul, rugă ferbinte cătră Dumnezeu cel dintru Înălțime, ca se se milostivească a ne scăpa de nevoi grele și ca se se blagoslovească câmpurile cu roduri bune, spre hrana vieții slujitoare. Sibii, 10 Maiu, 1814. Al Frății tale de tot binele voitor episcop, *Vasilie Moga*.

4. *Îndrumare episcopească despre tractarea cucuruzului necopt, cu privire la foametea, ce domnia.*

Nr. 627.

Urmarea altui milostiv dicret pentru timpul cel, întru care nu s'a copt cucuruzul și s'a aflat crud,

numai să se desfacă de foile de pe deasupra, să rămâie numai pe grăunțe și zama aceea e bună de mâncare. Care milostiv dicret cu Nr. 8919 din 11 Septemvrie eșite, ca preoții să arete norodului acest mare folos. Sibii, 26 Septemvrie, 1815. Al Frății tale de binevoitor episcop, *Vasilie Moga*.

5. *Ordinăciune a magistratului Brașovului pentru de a nu trece granița, sub pedeapsă de moarte.*

Nr. . . .

Din 16 Iuniu 1814 poruncă din crăiescul guvern, ca cei ce calcă plaiurile adecă trec preste plaiu sunt vinovați de judecata steandrecht (Standrecht), după patenta, dată din 11 Maiu anno 1814, întâiu să se facă lăzăret apoi să cadă în judecata morții. S'au milostivit a sa mărire împărătească în 16 Iuniu numai decât să se spânzure cei ce trec preste plaiuri și fac privelicația; pentru aceea se face de scire locuitorii să se ferească. S'au dat în Brașov din 3 Decemvrie 1815. Magistratul Brașovului. S'au dat prin mine *Bratul Baiul*, protopopul al treilea.

6. *Ordinăciune episcopescă, privitoare la pregătirea clericilor.*

Nr. 788.

Poruncind crăiescul guvernium prin dicret din 13 Octomvrie Nro 10074 la acest scaun episcopesc, după rânduile mai înainte eșite, ca să dau candidaților de preoție de scire, că unde ar fi de lipsă de preot și ar vrea să umble despre treapta preoției, mai întâiu să scie norma, aritmetica și scrisoare bună, cetaniă și cântările bisericesci; într'alt chip să nu vie la Sibii, că nu se vor primii, măcar de și vor avea atestate de normă și roduri nu va fi făcut după

dênsul; căci că chilin s'au aflat atestaturi hameșe. Așa se poruncesce în biserică, să se cetească, ca să fie cunoscut tuturor, să nu aibă bănuială, că nu au știut. Și earăși să înștiințează, că cursurile s'au rânduie de 4 ori într'un an. Întâiu la prima de Ianuarie, al doilea la Aprilie dintâiu, al treilea, întâia și Iulie, al patrulea la prima Octomvrie. Într'alte vremi nici de cum nu se vor primí, ci se vor întoarce înapoi și apoi 'ți va împuta Frății tale. Sibii, din 20 Octomvrie, 1815. Al Frății tale de bine voitor episcop, *Vasilie Moga*.

7. *Ordinăciune episcopască, prin care se publică pedeapsa de moarte pentru cei ce înjură.*

Nr. 139.

Cu durere înțelegând Înălțatul guvernium, că prin mulți din oameni se sudue sau înjură crucea, lumina, sufletul, pomana și altele, cari aduc mânia lui Dumnedeu asupra sa. Așa cu milostiv s'a poruncit sub 24 Septemvrie anul 1815, ca suduitorii și ocăritorii să se pedepsească cu pedeapsa morții, ce se scrie la aprobatae, partea a treia, titulușul 48 și 22, ce s'au vestit prin circulare, din 29 Noemvrie, Nr. 1223, anul 1810. Această milostivă rânduială strâns vei avea datoriă Frăția ta, ca s'o aduci în vigă, cu subordinații preoți. Ca totdeauna să dojenească pe norod, ca să nu cadă în pedeapsa morții și pe cari se vor simți, cât de puțină sudalmă, încă să-i arăți, ca să se desbere și chilin totdeauna la 3 Dumineci, de unde să spune cazania, de acolo să se publicăluiască. Eară, care din oameni n'ar pădî sau din preoți ar pune la uitare atunci, să-și împute loru-și pentru suduit și scandele de obște. S'au dat în Sibii, din 23 Februarie, anul 1816. De bine voitor *Vasilie Moga*, episcop.

611 8. *Ordinăciune episcopescă, prin care se regulează trebile școlare și se îndatorează să se învețe în școală scrisoare cu litere latine.*

Prea înălțata curte Nro 10 Maiu, acum a hotărît, ca tot satul, unde este paroch să se facă și școală și dascălul să nu fie altul, ci cantorul bisericii și să aibă o ferdelă de grâu dela omul cu prunci și să fie ertat de darea capului și scutit de tot felul de greutăți deobșce și să învețe pruncii a scrie și cu slove latinesci. Mai încolo în scaunele sășesci, unde sunt sași și români, să aibă școala românilor atâta venit din lada satului, pe cât va avea școala sășească după proporția; și la satele numai românesci să se dea din lada satului la școală de va fi venitul de ajuns. Și spre aceea, unde nu va putea cantorul birui să învețe singur pe toți prunci: feciori și fete, acolo să se pue un dascăl cu plată de 50 de zloți pe an, sau o găleată de grâu dela toată găzda cu prunci. Eară cantorul să nu fie altul, fără care să va putea legitima lui prin directorul școalelor, că a învățat norma. Și să se mai ridice două școale cu plată de 50 zloți din fondul sidocsiei adăogându-se, că cine va învăța între români neuniți școalele poruncite, acela să încapă la tistie, după hărnicia sa, ce va avea. Eară după Seminarium s'a hotărît să se dea 15, 120 de zloți din fondul sidocsiei, să se cumpere casă la Sibii, unde să fie și reședința episcopului; și la școalele împărătesci pe cheltuiala fundului sidocsii să se trimiță totdeauna patru tineri la învățatură, de aceia, cari vor fi învățat și aicea în țeară, până la filosofie.

Eară în Seminariumul, ce se va ridica să se hrănească din fondul sidocsii 24 de tinerii și aceia mai naintea altora să pun parohi pe la vacante parohii.

Mai pe urmă la fundația Seminariumului se între aceea, cari vor fi învățat în doi ani filosofia și acolo vor învăța trei ani bogoslovia. Acestea ți le înștiințez Frății tale, ca numai decât să faci încoace relația, ce ți se pare de dênsele, cum s'ar putea duce în vig mai pe lesne și anumit: s'arăți, poate fi aceea, ca cantori pot fi și dascali și ca se i-se plătească de cătră toată gazda cu prunci una ferdelă de bucate și unde se va adăuga și al doilea dascăl, să mai dea câte o găleată de bucate pe an, și de socotesci, că nu se poate, așîșderea să arăți, unde ți se pare, că s'ar cuveni mai cu cale să se ridice scoală cu plată din sidocsiă de 50 de zloți, adăogînd pricinile pentru ce? s'au altă reflecția, ce vei avea despre aceasta milostivă rînduială împărătească, numai decât s'arăți încoace. Într'alte sunt al Frății tale. Sibii, 17 Septemvrie 1816, de bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga*.

9. *Ordinăciune episcopescă, privitoare la colecta pentru surdo-muți în Vác.*

Nr. 750.

La înțelesul milostivului guvernialicesc decret din 14 Octomvrie, anului 1816, Nrul guvernialicesc 9181, se poruncesce la tot preotul din protopopiat ca până la sfîșitul lunii Maiu 1817 s'adune în biserică milă pentru cei surdi și muți, din orașul Vác, în țara ungurească. Bani adunați încoace se se aducă spre ai da la crăiesci perceptori.

10. *Ordinăciune pentru omorîrea paserilor.*

Nro 742.

Prin milostiva hotărîre guvernialicească din 7 Noemvrie 1816 Nro 9457 se îndatorează fiesce ce paroch a iscăli cosignația comisarilor spre omorîrea

paserilor păgubitoare rânduîți, strîns pădînd preoții aceasta rînduială ca de cîte ori vor pofti diși comisari ai paserilor păgubitoare, ca preoții să iscălească, consignația lor despre omorîtele paseri păgubitoare, de atâtea ori aceeași consignație au însemnare preoții să o iscălească.

11. *Ordinăciune despre folosirea ghindei spre nutrire în timpul foametii.*

Nro 754, din 1816.

Spre împlinirea milostivei rînduele guvernialicesci de sub Nro 9167 tot preotul să cetească, aicea închisa tipărita îndreptare în biserică la norod pe înțeles, cum adecă se pot hrăni oamenii cei sîraci cu ghindă în loc de bucate spre stîmpărarea foamii, care, pentru pușinul rod al pămînturilor noastre, apasă mare mulțime de oameni de vr'o cîțiva ani.

12. *Ordinăciune prin care se opresce emigrarea în Moldova.*

Nr. 758 din 1816.

Tot parochul s'arate în biserică la norod din locul unde se spune cazania, că domnia din Moldova a oprit, ca locuitori din țerile împărătesci adecă din Maramurș, Ardeal și Bucovina să nu mai treacă în Moldova, fiind-că așa de pușine bucate s'au făcut în Moldova, cît acelea nici spre hrana Moldovenilor nu ajung.

13. *Ordinăciune, prin care se desleagă postul din cauza foametii.*

Nro 844.

Prea osfințita sa mărire împărătească, socotind, că precum românii, cei sîraci de legea neunită, într'aceasta mare lipsă de bucate, s'ar ușura ceva, dacă s'ar deslega posturile cele grele, și dacă ar mânca lapte și brînză și oue: așa prin milostivul

dicret din 2 Novembrie a. c. poruncesce a sa mărire, ca în vremea foamettii a se deslega românilor postul în vremea lipsii și preoți cu învățătura sa să primească și fiesce cine să înțeleagă, și alți, să se deslege numai cei lipsiți și sêraci și numai pe vremea, cât va ținea foametea. Pentru aceea sfânta pravilă poruncesce, să nu mâncăm cu dulce, ci post și să pue rugăciune cu credință, ca să ne izbăvească de aceea nevoe și să ne rugăm lui Dumnedeu cu inimă curată. Și acesta este post înaintea lui Dumnedeu. Pentru aceea Frăția ta, cetind aceasta pe înțeles sêracilor, poporenilor, să urmezi precum mai sus s'au ȡis, să le dai voie și blagosloveniă, cum or vrea. Care încoace la vreme să se facă relația întru urmarea milostivului dicret guvernialicesc din 5 Noemvrie Nro 10, 741 eșit. Rêmân Frății tale de bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga*.

14. *Publicarea unui dar al metropolitului din Carlovetz pentru casele episcopesci din Sibii.*

Nr. 68.

Escelenția Sa metropolitul Carlovetzului, domnul Stefan Stratimirovici, luând scire, că dela înalta împărăția noastră, s'a milostivit a îngădui a se face scoale mari în Sibii și a se cumpêra case vlădicesci, s'a milostivit de au dăruit Preaosfinția sa 100 de galbini de aur. Au poffit, ca să sciți. Cine mai sunt binefăcătorii, ca să le trimit blagosloveniă. Așa eu, ca episcop al Frățiilor voastre vêdând acea mare facere de bine, vi să poruncesce a-l pomeni la sfântul pristol, ca pe un părinte al îndurărilor și făcătoriu de bine. Sibii, 26 Noemvrie, 1819 *Vasilie Moga*, episcop.

15. *Ordinăciunea guvernială, privitoare la regularea trebilor școlare se renoește.*

Nro 116 din 1822.

Prin milostivul dicret guvernialicesc dto 18 Iulie 1816 Nro 5806, s'a fost comunicăluit acestui scaun episcopesc, milostivul rescript împărătesc dto 10 Maiu, anno 1816 Nrul curții 1281, în carele următoarele punctumuri mai cu seamă se hotăresc:

a) Ca fiesce-care paroch neunit, ca preot chivernisit se ridice școală de normă românească și datoria a învăța pruncii se fie a cantorului, căruia pe lângă agonisita, ce ar avea din fondul seu, fiesce-care gazdă, ce are copii se fie datoriu a-i da ferdela de grâu; eară cuvioasele obsci se fie datoare a da lemne spre încăldirea scoalei, lumină și altele de lipsă, precum și casele cantorilor, așa se le dereagă, cât într'ensele se se poată ținea școală și așa alți dascăli se nu se mai întroducăluască, ci în locurile acelea, unde parochul are cantor, acesta se învețe copii. Eară parochul se poarte grije și toată înșpecția scoalei.

b) Cantorii, cari de odată și dascăli într'o potrivă, ca și celorlalți de alte religii primite, se se scutească de darea capului, de prinderea de cătane și purtarea poverilor de obsce.

c) Să poruncesce parochilor, se aibă grije, ca cantorii, ce sunt deodată și dascăli, se învețe copii a cunoasce și slovele inguresci și *latinesci*, se serie cu acelea în limba românească, că așa, cel ce ar voi se treacă la scoale mai înalte de altă limbă, se aibă cevași temeiu și deprindere mai dinainte.

d) Să îngădue, ca pruncii românesci se aibă voinică a merge și la scoalele altora națioane, și anumit pentru cei ce locuesc în fundul crăiesc, se

hotăresce, că unde locuiesc români neuniți, amestecați cu sași și din veniturile locului acelaia întru asemenea se împărtășescă, acolo li se îngăduie românilor, ca din lada satului să ție scoală; însă numai așa de vor ținea și sași scoală tot din aceea ladă, a satului, altmintrelea nu. Ear unde se află numai români în fundușul crăiesc locuitori și scoală normalicească încă, dar n'ar avea lada satului, ar fi destul spre a ținea scoală, acolo asemenea scoală a ridica, după ce vor face obștile de scire la cuvioasele locuri, se îngăduie. Mai încolo, fiind-că locurile chiar curat românesci, măcar deși ar avea parochul cantor, toți n'ar răsbi acesta pentru mulțimea pruncilor a duce și slujba cantorului și a dascălului, învățând și pruncii și pruncele, acolo se îngăduie, ca lângă cantor să se adauge și un dascăl, cu plată o găleată de grâu dela fiesce care gazdă, care va avea copii, având datorie parochul locului a purta grije de acest fel de scoală și a îndemna cu mijlociri plăcute, cu omenia, ași da pruncii la scoală. Eară pe aceia, cari nici în bunele năravuri, nici întru credința creștinească n'ar vrea a da copii spre procopsală, se arată la cuviincioșii solgăbirăi, sau de sunt în fundușul crăiesc, inspectorului locului spre cuviincioasă pedeapsă.

e) Să poruncesce, ca cu aceea pedeapsă să se cuprinică dascăli, cantori, cari s'ar putea legitima lui, pe sine cu testimonium, vrednice de creșut, că au isprăvit cursul normalicescilor învățături, esamen cu laudă; de unde tare se opresce, ca obsicile să nu îndrăsnească altfel de cantori a ținea sau dascăli, decât de acest fel; sau decumva s'ar afla din pricina parochului locului sau a obsicii vre-unii dascăli sau cantori și dacă aceia sunt primiți, cari n'au făcut esamen, după mai sus șisul chip, acela prin directorul scoalelor cu prilej vei face să se stringă sau

să dea examen, sau, unde nu, să se pue jos din dirigătorie. Ear pe preoții aceia episcopului și pe obsci tisturilor cuviincioase spre pedeapsă să-i arate.

f) Să îngădue, ca individumurile sau persoanele neunite, cari vor fi săvârșit cu poruncitele cuviincioase învățături, încât îngădue legile țerii și hărniciiile lor, să se primească la dirigătoriile de obsee.

Aceasta hotărîre, despre partea scaunului episcopesc s'au fost făcut cunoscută cuviincioșilor proto-popi, prin circulare eșite sub Nrul 611, anu 1816. Eară acum numai pentru aceea să poftoresc earăși, căci înaltul crăiesc guvernium, dto 24 Decemvrie, a. t. Nrul 6423, eșite, au însciințat despre toate aceste punctumuri să se păzească și să se ție în seamă. Sibii, 23 Februariu, 1822. Al Frății tale de bine voitoriu episcop, *Vasilie Moga*.

16. *Ordinăciune episcopască pentru pomenirea răposatului episcop al Bucovinei Daniil Vlahovici.*

Nro 360.

Întru urmarea datornicescii însciințări a Esce-lenții Sale, a metropolitului Carlovetzului Stefan Stratimirovici, dto 13 Septemvrie a. c. și se poruncesce Frății tale, ca să lași prin subordinații preoți a se face pomenire la sfânta liturghie pentru sufletul răposatului Dl episcop al Bucovinei, Daniil Vlahovici, care la anno vieții Sale al 82-lea slujba arhierii 33 ani purtându-o, în 19 August a. c. dela aceste vremelnice la cele vecinice au trecut. Sibii 4 Octomvrie 1822. Al Frății tale de bine voitoriu, fiind Măria Sa Dnul episcop în canonica visitație, *Moisea Fulea* m. p., interimal prezeș.

17. *Provocare a contribui pentru acoperirea speselor de pregătire a mirului.*

Nr. 440.

Fiind-că sfântul mir s'a împuținat și trebuie sfințit altul de ajuns la toată eparhia și fiind-că untul de lemn, care este de aceea treabă este foarte scump și lângă acela trebuie încă și alte aromate din potecă cumpărate, așa Sfinția ta dela toată biserica, care are lipsă de mir se trimeată încoace un zlot, ca s'avem pe ce cumpăra untul de lemn și aromate. După tipic se sfințesc mir, se trimete la toate bisericile de ajuns. Sibii, 15 Noemvrie 1822. Al Frății tale de binevoitoriu episcop, *Vasilie Moga* m. p.

18. *Ordinăciune episcopescă, în privința timpului de a se ținea denii.*

Se poruncesc subordinaților preoți, ca deniile în săptămâna cea mare și altele se nu se facă pe la meșul nopții, ci de cu seară sau dimineața despre ziua, căci oamenii, fiind osteniți de lucru, nu pot merge la biserică și măcar și în ziua de Pasci, ca și în alte Dumineci, se începă slujba, ca oamenii se poată merge la biserică cu toată inima, fiind mai odichniți; eară, când sunt osteniți, nici cântările, nici cetania nu o înțeleg, nici cele de pocăință nu le pot cuprinde cu mintea. Așa se faceți rânduială. Nu te uita la tigăice (?), că acestea slujesc pentru călugări și pentru boeri, cari dorm ziua, aceia pot priveghia noaptea; dară noi nu avem răgaz a dormi ziua. Vei avea păcat de nu vei asculta. Sibii 31 Martiu 1823. Al Frății tale de binevoitoriu episcop, *Vasilie Moga*.

tipic
Cupl.
83.

16. *O dare de seamă despre colecta, făcută pentru cumpărarea casei clerului din Sibiiu.*

Nro 29; 1823.

Se face însciințare, că plătindu-se casa clerului, a mai rămas bani gata ai clerului dela făcătorii de bine, adunați 9000 de zloți. Se face de scire de se află undevă moșia de vândut bună, pentru seama seminariului, să se cumpere. Episcop *Vasilie Moga*.

17. *Ordinăciune pentru a se ținea ca sărbătoare ziua lui Stefan, primului rege al Ungariei.*

La începutul anului 1821 v'am fost însciințat, precum însuși înaltul împăratul nostru la 3 Octombrie 1820 Nro 3762 și înălțatul crăiesc guvern din acest mare principat al Ardealului sub 14 Decembrie 1820 Nro 14,413, ear Dl episcop al nostru *Vasilie Moga*, dto Noembrie 5, 1821 s'a milostivit a porunci, ca sărbătoarea sfântului *Stefan*, craiului țării Unguresci, de atunci înainte să se numere între praznicele cele aședate și începând dela anul 1820, în tot anul la 20 August cu toată evlavia să se ție numita sărbătoare a sfântului *Stefan*, craiului dela Ungaria. În acest an, 1823 Mercuri la 20 August cu tăria să poruncesce prin aceasta, ca atât în biserică, cât și afară de biserică prin gocimani și dascăli se însciințează la poporeni, ca pentru prăsnuirea pomenitii sărbători, a sf. *Stefan*, craiului țării unguresci la pomenita și să vie la sfânta biserică, să asculte sfânta utrenie și sfânta liturgie apoi seara la vecernie. Care paroch nu va asculta și nu va împlini aceasta se va socoti nesubordinat cătră înălțatul împărat și se va canoní.

Zernesci, 4 August, 1823.

Al Cucerniciilor voastre bun voitriu, *Bratu Baiul*,
protopop.

18. *Ordinăciune pentru a nu slugi, ca preoți tata și fiul.*

Prin mai multe milostive decreturi guvernialicesci se poruncese acestui scaun episcopesc, ca să nu facă pe feciorii preoților preoți, să slugiască cu părinții sei în vr'o biserică până le trăiesc părinții. Aceasta se face Frății tale cunoscut cu acel adaos, ca despre aceasta să însciințezi pe subordinații preoți cari au feciori, să nu se cheltuiască a umbla a-i face preoți cu dênșii într'o biserică slugitori lângă sine, de vreme ce nu îngădue înălțatul crăiesc guvernium. Sibii, 15 Maiu, 1829. De bine voituriu episcop, *Vasilie Moga.*

19. *Ordinăciunea pentru a nu se scrie la guvern în limba românească, ci în o limbă cunoscută la aceste locuri. În legătură cu aceasta să dispune învățarea limbei unguresci în Seminar.*

Nr. 451.

Se face Frății tale cunoscut, precum înălțatul crăiesc guvernium la 17 August a. c. Nro 7510, ear înălțatul împărat dto 4 Iuliu a. c. Nrul aulic 2349, apoi la 27 Septemvrie a. c. Nrul aulic 3947, s'au milostivit a porunci, ca de aici înainte să nu se mai trimită, sau înălțatului crăiesc guvernium, sau înălțatului împărat, jalbe și relații în limba românească, căci aceasta limbă românească nu este sciută la acele două înalte locuri, ci jalbele și relațiile se se lucreze în oare-care limbă, acelor două înalte locuri cunoscută. Ear pentru lesnirea ăstui lucru în toate scoalele românesci, dar mai vêtos în scoala candidaților de preoție cea din Sibii să se învețe limba cea ungurescă. Deci Frăția ta vei avea a publica aceasta părintească poruncă subordinaților preoți și strîns a o pădî; apoi atât presbiteri, cât și Frăția ta, când veți așterne acestui episcopat

vre o jalbă sau relația, ce vine a se trimite la înălțatul guvernium sau la înălțatul împărat, aceeași jalbă sau relație să o scrieți în oareși care limbă acestor două înalte locuri sciută, căci românește nu se va mai primí. Sibii 13 Octomvrie 1829. Al Frății tale bun voitoriu episcop, *Vasilie Moga*.

20. *Ordinăciune, prin care se înoesce datorința a face examen de 6 săptămâni cei ce vor a se întoarce la biserica ortodocsă.*

Nro 384, din 1833.

Oareși-care varmeghie a dat slobozenie, ca să poată trece dela legea unită la cea neunită fără de examen de 6 săptămâni; eară dela prea înalta curte împărătească au venit, precumcă aceasta nu e slobod, ci precum a fost până acum, așa și de aicea înainte, cine va vrea să vină dela unire la neunire, să facă examen de 6 săptămâni. Aceasta se face Frății tale cunoșcută, ca să o vestesci la toți preoții subordinați, să nu primească pe nice un unit fără examen de 6 săptămâni, că altmintrelea va cădea la canon greu, care se poruncesce prin milostivul dicret guvernialicesc, dto 4 Iuliu a. c. Nro 5797 eșit. De bine voitoriu episcop *Vasilie Moga*.

21. *Ordinăciune pentru folosirea literilor latine în scrierea românească.*

Nro 554, din 1833.

În urmarea benignului dicret împărătesc dto 21 August a. c. sub Nro 5903 emanat s'au milostivit înălțatul crăiesc guvernium a porunci, ca de vreme ce mai din multe priviri prea de lipsă ar fi aflat înălțatul împărat aceea, că protocoalele și alte corėspondențe oficioase, să se scrie în limba românească cu slove latinesci prin preoți și protopopi, de acum

înainte nimenea se nu se hirotonească preot nici diacon de nu va scí scrie cu slove latinesci sau unguresci în limba românească; și aceasta cu atâta mai tare se poruncesce cu cât, că la anul 1816 sub Nro 5806 și 5807 s'au fost hotărit dela prea înălțata curte și s'au vestit, ca dascălii cei românesci în toate scoalele să învețe tinerii buchile latinesci sau unguresci; eară acei preoți și protopopi, cari știu scrie cu numitele slove latinesci să se strîngă a scrie protocoalele și alte oficioase corespondențe de aci înainte tot cu slove latinesci în limba românească. Drept aceea vei avea Frăția ta datoră, ca milostiva poruncă subordinaților preoți și poporenilor a o face cunoscută, ca să se poată îndrepta după dînsa și să nu se trimită la cursul preoției de acei candidați, cari nu știu scrie cu buchii latinesci. Al Frații tale bun voitoriu episcop, *Vasilie Moga*.

22. *Ordinăciune pentru ținuta liniscită a poporațiunii în urma desființării dietii din Cluș la an. 1835.*

Nro 155.

Ferdinand Carol, ce este înălțatul prinț crăiesc, prin milostivul bilet, dto 11 Februarie și altul dto 9 Martie a. c. prin împărțășirea a două rescripturi crăiesci, dto 29 Ianuarie a. c. cu milostivire poruncesce, ca să se facă tuturor cunoscut:

a) Că adunătura de țară, ce au fost la Cluș, acuma deodată din cuviincioasele pricini dela prea înalta împărăție s'a răsipit, până se va da a doua la vremea sa.

b) Până atunci toți țerenii și cei slobodi și iobagi să fie în odichnă toți s'asculte poruncile mai marilor sei și să plinească lucrurile și slujbele domnilor sei fără potrivire și fără sminteală; altmintrea vor cădea sub pedeapsă.

c) Cui i se va părea, că i se va face strîmbătate și nedireptate sê-și caute dreptul seu, însê nu pe putere, ci pe calea legii naintea celor mai mari, cari sunt puși acum spre acelea, ca sê caute tuturor de drept.

b) Sê se facă tuturor cunoscut și aceea, că Ferdinand, prea lăudatul prinț crăiesc, este acum în țara noastră, rënduit nu numai comisareș de dietă, plenipotențiat în chipul împăratului, ci i s'au dat puteri dela împărăția, ca la crăiescul guvernium sê fie cel mai dintâiu prezeș și mai mare ocârmuitoriu în toată țara Ardealului, sê poată în numele împăratului pe toți miluí cei buni și ascultători și certa pe toți cei neascultători și îndărătnici, ca sê fie toată țara în linisce bună și altmintrelea sê nu se facă adunături de domni marcaliși (nici în varmeghii nici în scaune). Sê se scie, fără numai prin scirea și porunca anumită a lăudatului prinț. Aceste patru punctumuri sê le faci cunoscute tuturor subordinaților preoți și aceia sê le facă cunoscute la toate obsicile sale și strîns sê se pădească și plinească Sibii, 3 Martiu, 1835. Al Frății tale episcop, *Vasilii Moga*.

23. *Însciințare despre câștigarea a 30,000 floreni pe seama clerului.*

Eată ve spun vouë mare bucurie! Îngerul lui Dumnezeu Ferdinand, împăratul nostru cel nou, s'au milostivit a dăruí clerului nostru neunit 30,000 bani de argint după cererea, ce am făcut astă vară la Bécs și ne întreabă ca sê spunem, ce bine am putea ca sê facem cu banii aceia. Frăția ta sê-ți tragi seama și sê ne scrii încoace înapoi, ce socotesci, pe ce am putea pune noi banii aceștia clerului și neamului nostru și sê grăbesci cu răspunsul, că este grabă, ca sê putem și noi răspunde. Sebeș, 25 Decembre 1836 la „Nascerea dlui nostru Iisus

Christos.“ Al Frății tale bun voitoriu episcop, *Vasilie Moga*.

24. *La cea din urmă ordinăciune a episcopului Vasilie Moga din 29 Iuliu 1845 aflăm după subscriere următoarea notiță:*

(Bun voitoriu episcop, Vasilie Moga m. p.)

„Dumnezeu să-l pomenească întru împărăția sa, că au fost episcop bun, care a murit în zilele noastre, adecă la Octomvrie 16 și l'au îngropat Vineri în 19 Octomvrie 1845, în vîrstă de 82 de ani. *Ioan Pușcaș*, diac, absolut filosof.“

25. *Ordinăciune din timpul vacanții episcopii Ardealului, privitoare la scrierea cu litere latine.*

Nr. 196, a. 1846.

Onorate protopope! Prin înduratul decret guvernial de sub Nro. 2729 din acest an, eșit întru urmarea prea înaltului rescript împărătesc, dto 3 Februarium a. c. Nrul curții 418, se poruncesce, ca toți protopopii și preoții neunți din Transilvania, (Ardeal) toate protocoalele bisericesci, precum și alte corespondenții din diregătorie, să nu le mai scrie cu slove sau litere cirilice, care sunt făcute pentru limba cea slovenească — sârbească — și limba noastră cea românească numai o strică și o întunecă, ci să le scrie cu literile cele frumoase latinesci, precum au scris și strămoșii nostri; drept aceea cu provocație la comisia episcopală de sub Nrul 554 a. 1833, cătră toți protopopii trimisă, se poruncesce, că atât Frăția ta, cât și subordinați preoți negreșit să împliniți aceasta prea înaltă poruncă. Sibiu, 27 Martiu, 1846. Al Frății tale de bine voitoriu *Moise Fulea* m. p., interimal prezeș.
